

In search of the Ground Jay

Ontstaan en neergang van het Groot Grondgaaien Genootschap

Piet Veel

Een clubje vogelliefhebbers met hun roots in Zuid-Kennemerland, te weten Harm Botman, Fred Koning en Piet Veel reisden in de 90-er jaren naar plaatsen waar ze zowel hun liefhebberij in de fotografie als in vogels kijken goed konden beleven. Na reizen naar de Sahara (Marokko, Spaans Sahara) en Gambia richtten zij enige jaren geleden hun vizier op Centraal Azië.

Geboorte van het Groot Grondgaaien Genootschap

Als eerste reisden we in 2001 rond in Kazachstan, nadat ons gezelschap was uitgebreid met Theo Bakker (uit Heiloo, niet de persoon met dezelfde naam uit Groningen die in vogelaarskringen zeer bekend is). Wij hadden ons verzekerd van begeleiding door Sergei Sklyarenko, werkzaam bij het Kazakse ministerie van LNV. Via hem hadden we daarnaast onze Russische chauffeur Kostja ingehuurd met zijn 4WD GAZ-bus. We reisden naar de Hongersteppe, waar we bij Qanshenggel desert kampeerden. Hier zagen we de Oostelijke Kraagtrap baltsen en vergaapten we ons aan vele andere mooie soorten. Bij het kampvuur kwam het gesprek op grondgaaien, waarvan één soort in de Kazakse woestijnen spaarzaam voorkomt.

Grondgaaien zijn vertegenwoordigers uit de kraaienfamilie van het geslacht *Podoces*. Het zijn vogels die hun leven – zoals de naam al doet vermoeden – grotendeels op de grond doorbrengen en die zelden het luchtruim kiezen. Er zijn vier soorten, die allen in verlaten Centraal Aziatische woestijnlandschappen leven en genoemd zijn naar hun 19e eeuwse ontdekkers. Een vijfde soort, *Pseudopodoces humei* uit Tibet, is een aantal jaren geleden na onderzoek bij de lijsterachtigen in de buurt van de tapuiten ingedeeld.

Fred had tijdens zijn werk voor Luc Hoffman in Voor-Azië kennisgemaakt met Pleske's Grondgaai in de zoutsteppen van oostelijk Iran. Dat er in Kazachstan ook een grondgaaisoort – de Pander's Grondgaai – leefde, sprak zeer tot de verbeelding, vooral ook omdat hij volgens Sergej

de laatste jaren niet meer gezien was. En dus werd het besluit genomen op zoek te gaan.

We gingen eerst nog een kleine week met de trein naar het westen om het vogelringstation Chokpak en het nationaal park Aksa Zhabagly te bezoeken, maar na terugkeer in Alma Ata rustten wij samen met Kostja een driedaagse mini-expeditie naar de Saryesikatyra woestijn uit. Sergej kon ons niet vergezellen, maar had een kaart getekend van de locatie waar de grondgaaien in het verleden waren vastgesteld. De eerste dag reisden wij langs de Ili-rivier richting het Balgash-meer, de tweede dag gingen wij in oostelijke richting vanaf Quaroy via zandpistes de woestijn in. Na een uur of 2, 3 rende er een exemplaar voor ons weg. De achtervolging te voet door de zandduinen leverde een familie met vrij uitgelopen jongen op. De in een natte handdoek koelgehouden Russische champagne knalde. Terug in Alma Ata op een terras besloten we ook de andere soorten te gaan opzoeken in Mongolië, China en Tibet; het Groot Grondgaaien Genootschap (GGGG) was geboren. Fred die al een soort meer gezien had werd gelijk tot erelid benoemd.

Korte blikken op de Henderson's Grondgaai

In 2004 trok het GGGG verder naar de Gobi-woestijn in Mongolië, alwaar de Henderson's Grondgaai domicilie houdt. Harm Botman's plaats werd ingenomen door Hans Glorie uit Limmen. Met chauffeur Suren en gids (en kok) Ghana maakten we een tour van twee weken, wederom met een Russisch 4WD GAZ-busje. We reisden langs prachtige weidse landschappen, rollende grassteppen, alsemsteppe, grote blauwe meren, woeste rotsgebergten met diepe kloven en saxaulbossen, allemaal met dito interessante vogelsoorten, maar vooralsnog niet onze doelsoort. Pas op dag 9 zagen we heel kort een Henderson's Grondgaai en hoorden we een tweede. Fred heeft er in de haast nog een bewogen foto van gemaakt. Helaas was dat alles wat we aan grondgaai in Mongolië hebben gezien. Weliswaar genoeg om weer de champagne te laten ploppen, maar we hadden ons meer grondgaai voorgesteld. Na onze Gobi-tour hebben we nog mooie bezoeken gebracht aan het nationale park Hustai (steppe met Przewalskipaarden) en Jalman Meadows in Noord-Mongolië (bossen en rivieren). Fred heeft over deze reis later een dialezing voor de VWG gehouden in Huis ter Kleef.

Thuis in de Taklamakan woestijn

Inmiddels was de Hume's Grondgaai tot tapuit ('Groundpecker') gedgegradeerd, gelukkig voordat we er voor naar Tibet waren gereisd. Nu bleef alleen Biddulph's Grondgaai over, ook wel Xinjiang Grondgaai genoemd, naar de meest westelijk provincie in China waar de vogel voorkomt. Dit

vormt mohammedaans China, vroeger Chinees Turkestan genoemd. Een groot deel van de provincie wordt gevormd door de Taklamakan woestijn. Voor de reiziger is het gebied een beruchte leegte; de zijderoute splitste zich hier in een noordelijke en zuidelijke tak omdat de woestijn onbereikbaar was. Voor de grondgaai daarentegen biedt de woestijn een veilig onderkomen.

De Biddulph's grondgaai op de gevoelige plaat vastgelegd door het Groot Grondgaaien Genootschap. Fred Koning.

Hetzelfde viertal van het GGGG dat Mongolië bezocht, reisde vorig voorjaar af naar China. Omdat een vlucht via Beijing het handigst was, bezochten we eerst een weekje Happy Island in de Chinese zee. Een soort waddeneiland, beroemd om zijn voorjaarstrek. Dat kunnen we beamen. Van Beijing vlogen we naar Ürümqi, de hoofdstad van Xinjiang. Hier stond professor Ma Ming, ornitholoog, klaar met een 4WD om ons 11 dagen mee te nemen door en rond de Taklamakan. Diezelfde avond kampeerden we al in de Turpan-depressie (ruim 150 meter onder zeeniveau), een week later verbleven we aan de andere kant van de woestijn op ruim 2500 m hoogte in het Kunlun-gebergte, langs de noordrand van Tibet. De Taklamakan, waar nu een asfaltweg noord-zuid doorheen loopt, is inderdaad zeer onherbergzaam, ook door de regelmatige zandstormen, waarvan we er twee mochten meemaken. Het belangrijkste was natuurlijk dat we de Xinjiang Grondgaai af en toe zagen en mooi

konden fotograferen. Aan de rand van de woestijn, in meer rotsige habitats, kwamen we ook Henderson's Grondgaai tegen, die ze hier Mongolian Groundjay noemen. Fred kon alsnog scherpe foto's maken, die hij best wel weer in een lezing voor de VWG wil laten zien denk ik.

Epiloog.

In een evaluerende bijeenkomst, waar we moesten constateren dat alle grondgaaisoorten op waren, restte ons niets anders dan het GGGG op te heffen. Maar geen nood. In dezelfde zitting hebben we het Zinderend Zandhoender Zyndikaat (ZZZ) opgericht. Een mooi aantal zandhoendersoorten hebben we al mogen zien op onze reizen, maar er zijn nog een aantal interessante over in aansprekende habitats, met name (half)woestijnen. In het verschiet liggen onder andere de Kalahari, Madagaskar, het Ethiopisch Hoogland, de Rann of Kutch (India) en Tibet. Kunnen we die 'tapuit' alsnog meepakken...